

Lidrus: ‘sluipmoordenaar’ in de weide

Vanuit de melkveepraktijk komen steeds meer vragen over hoe Lidrus (*Equisetum palustre*) of moeraspaardestaart beheerst kan worden. Lidrus, een giftige plantensoort, komt voor in productiegrasland en beheersgrasland, vaak lokaal in de slootkant. In geval van serieuze problemen verspreidt Lidrus vanuit de slootkant richting het gehele perceel. In het pilotproject ‘Equisetum beheersen’ werd oude en nieuwe kennis, en praktijkervaringen in kaart gebracht. Op grond hiervan werd een aantal maatregelen om Lidrus te beheersen, uitgeprobeerd.

Bart Timmermans, Jan-Paul Wagenaar,
Nick van Eekeren

Louis Bolk Instituut

LIDRUS

Lidrus is te herkennen aan de lengte van het eerste segment van een zijtakje; dat is korter dan de schede van vergroeide bladeren om de hoofdstengel.

Foto: LBI

Lidrus is een veelvoorkomende plant in nattere graslanden. De plant bevat een pallet aan gifstoffen zoals piperidines, nicotine en thiaminase waarvan de laatste vitamine B1 afbreekt. Lidrus doet het goed waar gras onvoldoende competitief is, bijvoorbeeld bij afnemende bemestingsniveaus. Lidrus wordt bevorderd op slootkanten waar het gemaaide slootmaaisel niet

afgevoerd wordt, verrot en resulteert in onbedekte plekken. Ook vernatting en verstoorde bodem (structuur, lagen) kunnen Lidrus in de hand werken. Daarnaast heeft Lidrus een direct negatief effect op grasgroei: de plant scheidt stoffen af die de grasgroei afremmen. Lidrus wordt door grazend melkvee gemeden, maar als het aandeel te groot wordt kunnen hele delen van percelen door grazend vee vermeden worden. Dit resulteert in een aanzienlijk productieverlies. Lidrusplanten in de graskuil kunnen door een melkkoe niet uitgeselecteerd worden. De opname van geringe hoeveelheden Lidrus kan resulteren in een verstoorde vertering en productieverlies. Zowel het knelpunt in het graslandbeheer als in de diervoeding vragen om een oplossing.

Bekend probleem

Problemen met Lidrus zijn niet nieuw, maar de laatste vijftig jaar zorgde chemische bestrijding voor een status quo. Nu chemische bestrijding steeds meer ter discussie staat en in verschillende situaties niet is toegestaan (biologische bedrijven en natuurgebieden), wordt de roep om oplossingen sterker. Nog in de eerste helft van de 20ste eeuw was Lidrus in natte graslanden een bekend en groot probleem. Er zijn toen grote prijsvragen op universiteiten uit-

geschreven voor het bedenken van oplossingen om met Lidrus in de snede om te gaan. Ook zijn onderzoeken in onder andere Nederland, Duitsland, Finland en Engeland uitgevoerd. Naast chemische bestrijding (met bijvoorbeeld groeistof, waarvoor Lidrus gevoelig is) hebben ook ontwatering, intensievere bemesting en frequenter herinzaaien het probleem vanaf de tweede helft van de 20ste eeuw meer naar de achtergrond verdrongen. Recente natuurontwikkeling, vernatting van percelen, lagere bemestingsniveaus en minder gebruik van herbiciden hebben het probleem opnieuw doen opleven. Veel veehouders zijn zich echter niet bewust van de aanwezigheid van de giftige plant op hun percelen en van de effecten ervan op hun koeien.

Symptomen bij koeien

Percelen met Lidrus hebben vaak een goede kwaliteit in het voor- en najaar, maar vooral de zomerkuil vormt het probleem. Die lijkt op papier en in de kuilmonsters goed, maar geeft bij een beperkt aantal Lidrusplanten een daling van de melkgift en wordt minder gegeten. De mest ziet er wat glimmender uit met onverteerde stukjes erin. Bij meer consumptie gaat dit over in diarree. Uiteindelijk kunnen koeien eraan bezwijken. Veel veehouders weten, zeker bij een beperkte hoeveelheid Lidrus in de zode, vaak niet wat de veroorzaker van deze symptomen is.

Lidrus mechanisch beheersen: pilotproef

In een pilotproef hebben twee veehouders samen met het Louis Bolk Instituut verschillende manieren onderzocht om Lidrus te

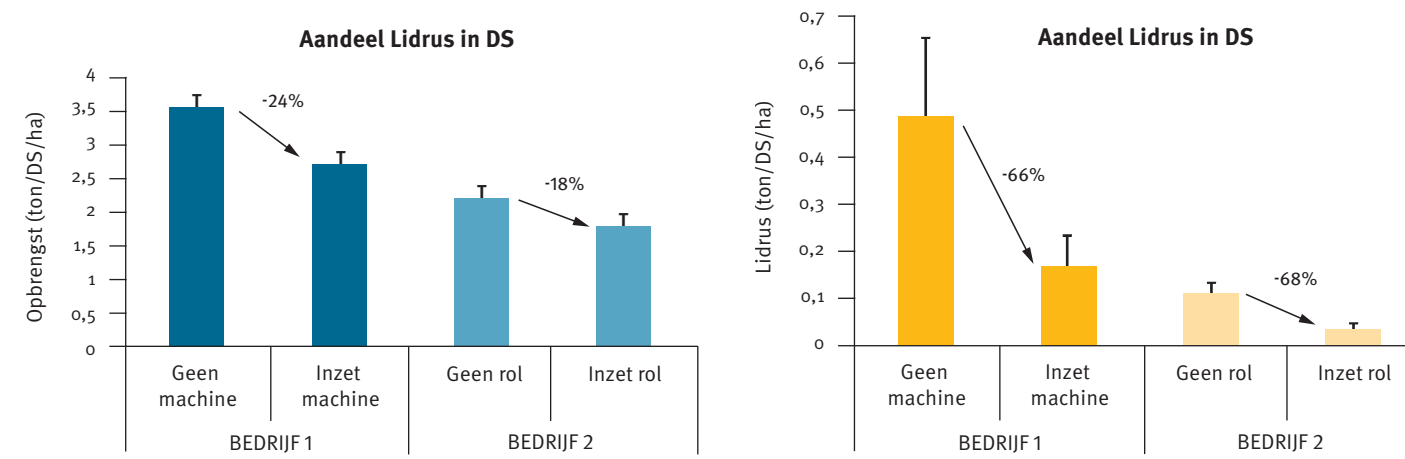
beheersen. Naast inzet van kalk en gips is het mechanisch onderdrukken van de plant door inzet van een 'rol' getest. Vroeger gebruikte men een zogeheten 'equisetum-rol' om in natte graslanden het onkruid terug te dringen. In navolging hiervan testten beide bedrijven een eigen methode.

Hoopvolle eerste resultaten

Inzet van beide machines heeft tot reductie van Lidrus maar ook tot opbrengstderiving geleid in de graslanden waarin ze getest zijn. Op bedrijf 1 was sprake van een natuurperceel met kruidenrijk grasland en een uitgestelde maaidatum. De HE-VA Grass Roller is hier in een zware snede ingezet (datum: 30 mei 2016). De eerste indruk van de effecten was heel goed, maar alleen bij twee richtingen op werken. Opbrengstreductie was 24

Figuur 1

Effecten op opbrengst van de snede (links) en aandeel Lidrus in de snede (rechts) in onbehandelde stukken en na inzet van beide machines.

Vergelijking van twee 'rollers' in de strijd tegen Lidrus

BEDRIJF 1

Machine: HE-VA Grass Roller

Uitgangssituatie

- Natuurperceel met kruidenrijk grasland, veengrond
- Uitgestelde maaidatum (dikke 1ste snede)
- Dichtheid Lidrus in proefplots: 70 planten/m²
- Maaisel niet meer voerbaar

Aanpak

- Inzet machine: heen en weer enkele weken voor eerste snede

BEDRIJF 2

'Equisetum' rol (n.a.v. historische foto)

Uitgangssituatie

- Productieperceel (veel Engels raaigras), zware kleigrond
- Geen uitgestelde maaidatum
- Dichtheid Lidrus in proefplots: 20 planten/m²
- Maaisel is voerbaar maar wordt slecht gegeten

Aanpak

- Inzet rol: op twee tijdstippen gerold, één richting op

procent minder drogestof bij maaien enkele weken later. Het aandeel Lidrus in deze snede was echter met 66 procent gereduceerd.

Op bedrijf 2 ging het om een productieperceel met een hoog aandeel Engels raaigras en weinig kruiden. Hier groeide minder Lidrus/m² dan op Bedrijf 1. De planten waren in sterkere mate aanwezig aan de slootkant, vanwaar ze verder het perceel in groeiden. De equisetumrol werd voor het eerst ingezet in de week van 9 tot 13 mei, na een periode van voorbegrazing. En enkele weken later een tweede keer. Hier maten we

na tweemaal een richting op rollen een 18 procent lagere opbrengst van de snede ten opzichte van de controleveldjes waar niet gerold werd. Opnieuw was echter de reductie van de Lidrus groot: 68 procent minder.

De verkennende pilot wordt gefinancierd door de provincie Utrecht met bijdragen van deelnemende veehouders, Hoogheemraadschap Schieland en de Krimpenerwaard en Hoogheemraadschap de Stichtse Rijnlanden.

Conclusie en draagvlak gezocht

Deze pilotstudie laat zien dat inzet van de zogenaamde 'equisetumrol', zoals die vroeger werd toegepast, aanknopingspunten biedt om het aandeel Lidrus in een snede terug te brengen. De eerste resultaten met een dergelijke rol zijn hoopvol. De bewerking kost echter ook opbrengst en een open vraag is of op deze manier op lange termijn Lidrus blijvend kan worden teruggedrongen. Andere manieren van aanpak vormen mogelijk bekalken, maar ook het meetbaar maken van Lidrus in de kuil of het behandelen of bijvoorbeeld bijvoeren van materiaal om de schadelijke inhoudstoffen draagbaarder te maken voor het vee. Meerjarig vervolgonderzoek is nodig om hier verder naar te kijken.

Draagvlak gezocht

Herkent u dit probleem en heeft u zelf te maken met Lidrus op een of meerdere percelen, dan komen de onderzoekers graag met u in contact. Neem contact op met:

B.Timmermans@louisbol.nl

